

$\frac{88}{8}$

अथ

$\frac{88}{8}$

भट्ट-व्याणप्रणीतम्

पार्वतीपरिणयं नाम नाटकम् ।

Parvati Parinagam Nama Natakam

2403

४४
४

अथ
भट्ट व्याख्यानतम ।

॥ अथ पार्वती परिणयं नाम नाटकमिदं नारभ्यते ॥

४४
४

श्रीगणेशायनमः॥ आदौ प्रेमकषायिताहरमुखव्यापारलोलाशनेव्रजिभारविघूर्णितामुकुलिताधूमो
 दूमव्याजतः॥ पत्कः संमिलितादृशासरभसव्यावर्तनव्याकुलापार्वत्याः परिणीतिमंगलविधौदृष्टिः
 शिवायास्तनः॥ १॥ अपिच॥ संपदमतरललभ्यामनन्यसामान्यबहुलदर्पनिधेः॥ पुष्पातुवि
 त्तयोनेरघटितघटनापटीयसीविभुता॥ २॥ नांयंतेसूत्रधारः॥ सप्रणाममंजलिबंधा॥ ब्रह्म
 स्तंबकुटुंबस्ययोगक्षेमविधायिनौ॥ आनंदविग्रहोभूत्यैभूयास्तामादिदंपती॥ ३॥ इतिपुष्पांज
 लिविकीर्य॥ नेपथ्याभिमुखमवलोक्य॥ आर्येइतस्तावत्॥ प्रविश्यनटी॥ अ० अइअ० सि॥ आर्य
 इयमस्मि॥ सूत्रधारः॥ आर्येअद्यखलुकिमप्यभिनवंपार्वतीपरिणयं नामरूपकंद्रष्टुमिच्छति

परिषेदेषा॥ नटी॥ अ० अतंतुणक० सकइणोकिदीहुवि० सदि॥ आर्यतत्पुनः कस्यकृतिनः कृतिर्भविष्य
 ति॥ सूत्र०॥ अस्तिकविसार्वभौमोवत्सान्वयजलधिसंभवोबाणः॥ नृत्यतियद्रसनायावेधोमु
 खलासिकावाणी॥ ४॥ तद्विरचितेन विचित्रसंविधानेन वस्तुनानेन सामाजिकानवस्थास्यामहे॥
 नटी॥ अ० अअण्णएसुनाउएसुव० ठं देसुकहंतहिं ए० वत० तहोदोभिलासो॥ आर्यअन्येषुनाटके
 पुवर्त्तत्सकथंतस्मिन्नेवतत्रभवतोभिलाषः॥ सूत्र०॥ संविधानस्यसामग्र्यं रसानांपरिपुष्ट
 ता॥ संदर्भसौकुमार्यंचसभ्यानारंजनक्षमं॥ ५॥ ततएवाहं गुणग्राहितयातत्रप्रवृत्तः॥ नटी॥
 जइए० वं जु० जइ॥ यद्येवंयुज्यते॥ सूत्रधारः॥ नटीनिर्वर्ण्य॥ आर्यपार्वतीपरिणयप्रसंगेपिकि

पा० १ निमित्तं भवती विमनाय मानेव विलोभ्यते ॥ नदी ॥ अ० अ० मिणा परिणय० पसंगेण अस्माकं विव० था प० ना०
एवाल चंडि आ ए अणु रूप वर लाह मुहु० सवो कहं भवि० सदि० ति निरंतरं चिंता उलं हो इमे हि
अअं ॥ आयानेन परिणय प्रसंगेनास्माकमपि वत्साया बाल चंडिकाया अनुरूप वर ला
भम होत्सवः कथं भविष्यतीति निरंतरं चिंता कुलं भवति मे हृदयं ॥ सूत्र० ॥ अलं विषादेन ॥
व विधिरेकन्यकानां समिमत वर योजनार्थं मुमुंक्षुः ॥ अयमिह महती दयितो मुनिरिव गिरि
राजकन्यायाः ॥ प्रस्तावना ॥ ततः प्रविशत्या काश मार्गेण नारदः ॥ नार० ॥ हंत जन्मनः प्रभृति राम
न जहाति नूनं मस्मानियममरकार्यघटना कुत हलता ॥ यतः ॥ दक्षा लुब्धसमुद्रं वातदनु २

पार्व.
३

सूच्यंतेपरिमंडलेनतरवोनीलांबुदश्रीमुषोमंदमंदमुपैतिलोचनपथग्राह्यांदशांमेदिनी॥९॥पु ५-ना.
नर्विलोक्य॥साश्चर्यं॥गिरिवरतटिनीगुल्मेर्दर्शनपदवींकमादुपारूढैः॥अवरोहतिमयिरभ
साद्रूरियमारोहतीवगगनतलं॥१०॥मुहूर्तमात्रादवतीर्णोस्मिहिसवडुपकंठभूमिं॥किंविदं
तरमवतीर्य॥परिक्रम्यावलोक्यच॥अयं हि शैलराजः॥उत्सारयन्निवविभातिनभोवकाशंशृंगैर्वि
हारभुवनैरिवतुंगतायाः॥आभोगवद्भिरमृतांशुकरावदातैराक्रामतीवकटकैर्हरिदंतराणि
॥११॥अतिरिच्यतेखल्वयमसाधारणेनभूम्नामंदरगंधमादनप्रभृतिभ्योमहामहीधरेभ्यः॥
यतः॥त्रिभुवनगुरुणागुणातिरागात्कमलभुवाकलिताधिपत्यलक्ष्मीः॥अविरतमनुराग

३

स्तिदेवतात्मासकलमिदंकुलद्रौलचक्रवालं॥१२॥तदहमधुनाकिञ्चरीगीतनिष्पंदकृष्णसारेणचमरीजाल
वालविक्षेपविरचितालीकचंद्रोदयविलासेनकस्तूरीपरिमलोपहतगगनागमनखेदेनशैलेयगंधिना
कटकवर्त्मनाप्रस्तुतवस्तुसाधनायप्रविशामिषावदोषधिप्रस्थं॥तथाहृत्वा॥पुरोवलोक्य॥इदंतरो
षधिप्रस्थं॥विधुलकनकशृंगोपांतविश्रांतमेघंस्फुरतरुवरवाटीशोभमानोपकंठं॥मणिभवनमहो
भिःसज्यमानेन्द्रचापमदयतिममन्वेतोमंदिरंविस्मयानां॥१३॥पुरप्रवेशमभिनीय॥अथतोद
ष्टिंदत्वा॥इदमभ्रंलिहगोपुरशिखरावलीढनक्षत्रयथंहेमवतमायतनं॥प्रवेशंनाटयन्॥आकाशे॥
भोःकंचुकिन्॥कुत्रवर्ततेकुलाचलचक्रवर्ती॥किंब्रवीषिदेव्यामेनयासाधंकिमपिमंत्रयन्मभ्यंतर
मंदपमधिवसतीति॥तर्हि साधीयानवसरःकार्यनिवेदनस्य॥इतिपरिक्रामति॥ततःप्रविशतिहि

नवान्मेनापरिवृतः परिजनश्च ॥ हिम० ॥ देविकुन्यापितृसंखलुगृहमेधिनामधिकतरदुःखमाबहति ॥ अ
 स्मकुलालंकरणमियंचगौरीपरिणययोग्यादशांप्रतिपद्यते ॥ तथाहि ॥ आभोगशालिकुचकुडमलय
 ताक्ष्यावक्षोवकाशमभिवांचितिसन्निरुधं ॥ अप्यस्तिनास्तिवचसांविषयेवलमेतन्वीसमुल्लसतिका
 चनरोमरेखा ॥ १४ ॥ मेना ॥ जहअ० अबु० तोआणवेदितहविवाहमंगलजो० गासंबु० ता ॥ यथाआर्यपुत्रआ
 ज्ञापयतितथाविवाहमंगलयोग्यासंवृता ॥ हिम० ॥ देविअन्यदपिश्रूयतां ॥ कुचयुगुलंपरिणयंयथाय
 थावृद्धिमेतितन्वंग्योः ॥ वरचिंताहतमनसस्तथातथाकार्यमेतिमेगात्रं ॥ १५ ॥ मेना ॥ महविर० ति
 दिअंभाइदेअ० सिंहवअ० थेणिहिअहिअआएकिल० रवीअदि ॥ ममापिरात्रिदिवंभाधितेअस्मि
 नेवार्थेनिहितहृदयायाकिलक्ष्यते ॥ हिम० ॥ पुरोवलोक्य ॥ देविकीणाविहारीनुनिरितएवाभिवर्तते
 तदध्यमानियतां ॥ मेना ॥ जहआणवेदिअ० अबु० तोइत्यध्यमानयति ॥ यथाआज्ञापयत्यार्यपुत्रः ॥

नार.

राम

४

तं त्यक्त्वापतिद्रोहिणंजातासंप्रतिशैलराजसदनेगौरीतिराक्षायणी ॥ एनांयोजयितुंहरेणहिमवत्सानेत
 पस्तन्वताकार्यंभाविसमाकलय्यमरुतामद्यप्रवर्त्तामहे ॥ ७ ॥ किंमिदंतरमवतीर्य ॥ अवलोक्य
 च ॥ परिवहनाम्नःपवनस्यपंथानंप्राप्तवानस्मि ॥ तथाहि ॥ आरादंजलिपेयमन्नविकसन्मं
 दारपुष्पोत्थितं सौरभ्यं पवनोपनीतमभितोधावंत्यमीषदृपदाः ॥ तंत्रीमंडलमार्द्रयंतिकणि
 कामंदाकिनीपाथसामय्यंतःकरणंचमेरुमहतीमालंबनेनिर्वृतिं ॥ ८ ॥ सरभसावतरणं ना
 दयित्वा ॥ अधोवलोक्य ॥ अयेमध्यमलोकस्यनेदीयांसंप्रदेशमनुप्राप्तोस्मि ॥ यतः ॥ उ
 यद्भिः शिखरेरमीकतिचनव्यज्यंतएवाचलावेमत्यादनुमीयतेचसरितांस्रोतस्विनीसंततिः ॥

मनसिमहाननुतापः॥ नारदः॥ अस्याश्चदेव्याः॥ ननागलोके नमनुष्यलोके न देवलोके समो वरो स्याः॥ एषां
प्रभुर्यस्तनयां च दीयां स एव देवः परिणेतुमीक्षे॥ १९॥ हिम०॥ तमपि भगवानेव निवेदयितुं प्रगल्भते॥ नार०॥
आत्मगतं॥ अस्येदानीं सामान्यवचनैरेव चंद्रचूडामणिर्निगूहितः॥ प्रकाशं॥ मया किल प्रणिधानचक्षु
षा दृष्टो यमर्थः॥ यथा॥ विश्वाधिकं कमपि वरमियंते दुहिता प्रपत्स्यते॥ न पुनरिममिति विशेषेण॥ हिम०॥
विश्वाधिक इत्येतावता कृतार्थोऽस्मि॥ नार०॥ पुण्येन केनापि किलावतीर्णा पुरातनी शक्तिरियं कृताते॥ इ
मामसाधारणरूपलक्ष्मीं न लोकसामान्यकृतां प्रतीयाः॥ २०॥ ततश्च भवता दुहितेयं नयस्मै कस्मैचि
त्प्रदित्वित्या॥ हिम०॥ नाहं भवद्वाङ्मलं दयामि॥ नार०॥ अभ्युदयस्य निमित्तमन्यदपि किं विदुषदिदं
ते॥ यथा॥ अद्याभिरेव तनुभिर्भुवनं दधानस्तेजस्त्रयेण महता विहितेक्षणश्रीः॥ अन्येषु सत्त्वपियर्श्वर
शब्दवाच्यः सोऽयं तपस्यतितटे तव चंद्रमौलिः॥ २१॥ हिम०॥ अस्त्येतत्॥ नार०॥ ततोऽप्यनंतिकमागतं

मिंदुशेखरं सपर्यया कयाचिदुपतिष्ठतां॥ हिम०॥ भगवन्नभिधेहिका सपर्या॥ नार०॥ अनुरूपसखीजनप
रिवृतां दुहितरमिमंगौरीं समित्कुशादूर्वाण्युपहरंती परिचरचंद्रशेखरमिति प्रेषयतु भवान्॥ हिम०॥ तथा करि
ष्यामि॥ नार०॥ आत्मगतं॥ उल्लिखं बीजं॥ कर्तव्यं च सामान्यवृत्त्या निवेदितं॥ तद्यथागतं गमिष्यामि॥ प्रका
शं॥ हिमवन्पुच्छमस्माभिस्तदनुष्ठीयतां॥ इत्याकाशमार्गेण निष्क्रान्तः॥ हिम०॥ विलोक्य॥ दिवापि देहप्र
भयादर्शयन्दिक्षु चंद्रिकां॥ द्वितीय इव चंद्रो यमारोहति दिवं मुनिः॥ २२॥ देवि श्रुतं खलु खया महा मुने
र्वचनं॥ मेना॥ सुदं म एविंसा हि ओपुरि सोणा हेति॥ श्रुतं मया विश्वाधिकः पुरुषो नाथ इति॥ हिम०॥ स
गतं॥ विश्वाधिकशब्दोपक्षेपेण कर्तव्योपदेशेन दुहितुरस्याश्चंद्रशेखर एव वर इति सूचितः॥ प्रकाशं॥ देवि
नारदोपदिष्टा मिंदुमौलि सपर्या विरचयतुं दुहितरं नियोक्तुमुद्युजामहे॥ ॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे॥ पार्व
ती परिणये प्रथमोक्तः॥ ॥ ततः प्रविशति वनदेवता वासंतिका॥ वासंतिका॥ आनंतं स्निग्धं दीप्तं जह

वासंति एणिअम० ठिद० सणीललोहिद० स पुआपु० फा इणं दणवणा दोआणेहि० ति॥ आशमास्मि नंदीश्वरे
 नयथा वासंतिके नियमस्मि तस्य नीललोहितस्य पूजा पुष्पाणि नंदनवनादानयेति॥ ताजहआदि० ठणं दी
 सरेणतहआआसम० गेणगउअसोरहवासिआदिसामुहाइंक० पदुमकुसुमाइणं दणवणा दोअवचेडुंग
 मि० सं॥ तद्यथादिष्टं नंदीश्वरेण तथा आकाशमार्गेण गत्वा सौरभवासितदरादिशामुखानि कल्पद्रुमकु
 सुमानि नंदनवनादवचेतुंगमिष्यामि॥ तथा करोति॥ ततः प्रविशति रंभा॥ रंभा॥ तारआसरबंदि० ग
 हणस० ससपरिसंकिदोअछराजणोमहामेरुगुहाणिलीणोआसी॥ तारकासरबंदिग्रहणासद्यः
 परिशंकितः अप्सरोजनोमहामेरुगुहानिलीन आसीत्॥ अहं दुणकुबेरणं दणं अकूबरं खणं विहा
 यजीविदंधारेडुणपारेमि॥ अहंपुनः कुबेरनंदनं नलकूबरं क्षणं विहाय जीवितंधारयितुं नपारयामि॥
 त तदोतं एव अहिसरामि॥ ततस्तमेवाभिसरामि॥ इत्यवैरति॥ वासंतिका॥ रंभां दृष्ट्वा॥ अएपिअसहीरंभा

हिम०॥ उस्थाय सांजलिबंधं॥ भगवन्मभिवादये॥ नारदः॥ अभ्युदयपरंपरावाप्तिरस्तु॥ हिम०॥ आसनमुपनी
 याद्यं समर्पयति॥ नारदः॥ प्रतिगृह्णाति॥ हिम०॥ सहर्षमंजलिबंध्वा॥ स्वायत्तसिद्धाखिलकामनानां तत्त्वपरस्मि
 न्यरिनिश्चितानां॥ भवादृशा मागमनोस्त्वोयं नलभ्यते नूनमनास पुण्यैः॥ १६॥ नारदः॥ निःस्पृहेरपिमा
 दृशेस्त्वादृशाः सर्वाश्रमोपकारिणो गृहमेधिनः पुरुषाः द्रष्टव्या एव॥ हिम०॥ यदभिहितं भवता तदनुग्राह्येषु॥
 नार०॥ किमनुग्राहकस्यानुग्राह्यतायावितर्कः॥ किंच तीर्थरूपो भवानस्माभिरभिर्गतव्य एव॥ शिरसि निप
 तितापुरापुरारेरथ शिखरे तव यत्ततो वतीर्ण॥ अमरसरिदशेषलोकमान्यान्निबुवनपावनपावनतामुपैति
 तेन॥ १७॥ हिम०॥ किमेवमतिभूमिमारोप्यते निदेशवतीपरिजनः॥ नार०॥ अप्रतिमरूपलक्ष्ये गंगागोरीत्रि
 कन्यके भवतः॥ हिम०॥ एवमेतत्॥ नार०॥ पूर्वांतयोः पुरस्तादनु रूपं रमणमंबुधिं प्राप्ता॥ १८॥ हिम०॥ अस्येत
 त्॥ नारदः॥ द्वितीयायास्तुते दुहितुः कोनामवरोभिप्रेतस्तत्रभवता॥ हिम०॥ भगवन्निममेवार्थं विंशत्यतोमे

रामिवंविअसहीजणाणंलकूबरं॥ ततोहंआकर्णहृष्टमदनकोदंडनिरंतरनिःसृतशरानिकरजर्जरित
 हृदयाअभिसरामिवंचितसरवीजनानलकूबरं॥ वासं॥ जु० जइतरिस० सअणुराअ० सईरिसोवावा
 रो॥ युज्यतेतादशस्यानुरागस्यईदृशोव्यापारः॥ तुमंडणकहिंगछसि॥ त्वंपुनःकुत्रंगछसि॥ वासं॥
 मि० चाअंदणिजसरूब० सलोअणमे० तवाउ० सभअवंद० सणीललोहिद० सपूआपु० फाईणंद
 णवणादोआणेदुंआणंतंस्मि० णंदीसरेण॥ नित्यानंदनिजस्वरूपस्यलोचनेनमित्रवाउवस्यभगवतो
 नीललोहितस्यपूजापुष्पाणिनंदनावनादानयितुमाज्ञतास्मिनंदीश्वरेण॥ रंभा॥ पिअसहिअण्धि
 अहिणवोते० तउ० तंतो॥ प्रियसरिवअस्ति॥ अभिनवस्तनदृतांतः॥ वासं॥ अ० णोकोविण० धि
 पिदुणोणिदेसेणसवरिअणाप० वईदिअहेदिअहेआगडुअमहादेवंआराधेइ॥ अन्यःकोपि
 नास्तिपित्तनिदेशेनसपरिजनापार्वतीदिवसेदिवसेआगत्यमहादेवमाराधयति॥ रंभा॥ किं

आराधण० सफलं॥ किमाराधनस्यफलं॥ वासं॥ परमेश्वरप्रसादः॥ रंभा॥ जु० जइ॥ युज्य
 ते॥ गच्छतुमंप० थुदंक० जंकाडुं॥ अहंविजहसंक० पिदंकाडुंगमि० सं॥ गच्छत्वंप्रस्तुतंकार्यंकर्तुंअहमपि
 यथासंकल्पितंकर्तुंगमिष्यामि॥ इतिनिष्क्रांतेविष्णुभक्तः॥ ततःप्रविशतिविविक्तस्थानमधिवस
 न्महेंद्रः॥ महेंद्रः॥ मंडपद्वारंवलोक्य॥ कःकोत्रभोः॥ प्रविश्यदेवनंदी२॥ स्वामिनयमस्मि॥ महेंद्रः॥
 महत्कार्यंविचारणीयमस्तिअतोबृहस्पतिमंतरेणनान्यःप्रवेशनीयः॥ देवनंदी॥ तथेतिनिष्क्रांतः॥
 ततःप्रविशतिबृहस्पतिः॥ २॥ पुरोवलोच्य॥ अथमिहमहेंद्रोविविक्तस्थानमंडपेवर्तते॥ एषखडु
 कैश्चिन्नेत्रैर्दलितदनुजंवज्रमालोकयानःकैश्चित्पश्यन्मरुदृशांसस्मितान्याननाभि॥ कैश्चि
 त्सेवाविहितमनसामंजलिंवीक्ष्यमाणश्चिन्तेचित्तापरद्वपुरोदर्शनोवासवोमे॥ १॥ तदेनमुपसरा
 मि॥ इत्थपसर्पति॥ महेंद्रः॥ बृहस्पतिंदृष्ट्वा॥ इहोपविश्यतां॥ बृह०॥ तथेतिभद्रासनांतिकमुपवि

पार्क- शति॥प्रविश्यदेवनंदी॥स्वामिन्देवदूतोदेवलोविज्ञापयति॥विज्ञाप्यमेकिंविदस्तीति॥महेन्द्रः॥तर्हितमेकंप्रवे पना-
 ६ ना शय॥ततःप्रविशतिदेवदूतः॥अयं हि स्वामीद्व हस्यति किमपि मंत्रयन्वर्तते॥तदेनमुपसर्पामीत्यपस्त्यज
 यतुस्वामी॥महेन्द्रः॥देवलकिमुद्विग्न इव विलोक्यसे॥देवदूतः॥अतिभूमिं गमितामस्करपीठं कथं स्वामिने वि
 ज्ञापयामि॥महे०॥माभैषीः॥कथयतेषामुद्यमं॥उत्थृत्यामरे दीर्घिकाजलभुवा मंभोरु हाणां ततिं स्वे रं नंदनपा
 दयानभिमतानामूलमुन्मूल्यनः॥हृत्वा वांछितवस्तुदानचतुरांतामर्जुनीं उर्जना इत्यर्धोक्ते विरमति॥महेः
 अवशिष्टं च कथ्यतां॥देवलः॥स्वर्गस्त्रेण कचग्रहं रचयतुं निःशंकमुद्युजते॥२॥महेन्द्रः॥देवलकुलिशस
 हायेमद्वाहौ जाग्रति किमेव मतिशंका क्रियते॥पश्य॥द्वत्रं बलं च न मुचिंचकथा वशेषं कृत्वा विधाय किञ्च
 पर्वतपक्षभेदं॥त्रैलोक्यरक्षण पटोर्ममतारके स्मिन्ने धोवरः किमु महानय मंतरायः॥३॥तत्कृतिप
 ये देवदिवसे स्त स्रति क्रिया भाविष्यति॥गच्छत्वं समुचितनियोगकरणा य॥देव॥तथेति निष्क्रान्तः॥म

राम
 ६

समाअच्छ॥ताउपस०पामिणं॥अयेप्रियसखीरंभासमागच्छतितदुपसर्पाम्येनां॥तथातकरोति॥रंभा॥अए
 हिमव०कडअणिवासिणीवणदेवदावासंदिआ॥अयेहिमवल्कटवासिनीवनदेवतावासंतिका॥रंभा॥भ०दं पिअ
 सहीए॥भट्टं प्रियसरय्याः॥वासं०॥पिअसहिर्किए०थेआअदं॥प्रियसखि किमत्रागतं॥रंभा॥तारआस्कर
 बंदि०गहणस०सससंकिदोअछराजणोमहामेरुगुहाणिलीणोव०टइ॥तारकास्करबंदिग्रहणासयशः
 शंकितोप्सरोजनोमहामेरुगुहानिलीनोवर्तते॥वासं०॥स०चंसोतारिसोदु०ठसीलो॥सत्यंसतादृशोदु
 स ष्टशीलः॥रंभा॥कुबेरणं दणं खणं अदि०ठिअणं०कुणोमिजीविदंधारेडु०तिपिअसहीस्फ०ठदरंजाणा
 दि॥कुबेरनंदनं क्षणमदृष्ट्वानशक्नोमिजीवितंधारयितुमिति प्रियसखीसुष्ठुतरं जानाति॥वासं॥फुणं
 प जाणामिंसि०धोरुतुद्राणं अ०णो०णाछुराओ॥स्फुटं जानामिप्रसिद्धः खलु युवयोरन्योन्यानुरागः॥रं
 भा॥तदोअहंआअ०णाअ०ठमअणकोअंउणिरंतरणि०सरंतसरणिअरज०जरितहिअआअहिस

पार्वी

९

बाहोः स्रस्तकुचोत्तरीयघटनामंजुकणकंकणैर्व्यापारैरपियोविकारपदवींनप्रापितः संयमी ॥५॥ तस्यपु प-ना-
नरविंतनीयमनधिकानंदसंदरमनादिनिधनमनंजनमगुणक्रियमात्मानमबाह्येनचक्षुषासाक्षात्कु
र्वतः समुपसंहृताखिलद्वैतकलनाविकल्पस्य स्वतंत्रकर्तुश्चराचरगुरोर्भगवतश्चंद्रमौलेः किय
दूशीकरणंगौरीपरिचरणं ॥ बृह० ॥ मधयेन्ननन्ययुवातिसामान्यमेतांमन्येथाः ॥ यतः ॥ आसे
चनकतनुश्रीरंतः करणस्य किमपि संवननं ॥ साखलुगिरिराजसुतासंमोहनमस्त्रमेवपु
ष्पेषोः ॥ ६ ॥ महेंद्रः ॥ सहर्षं ॥ पुष्पेषुरित्युपोद्घातेनस्मारितोस्मि ॥ सखतयोर्गिरिजगिरिज्ञयो
र्घटिनेपरीयानिति ॥ बृह० ॥ सहर्षं ॥ त्रैलोक्यशासनेदक्षातावकीमतिरुर्जिता ॥ शान्तिकंपौष्टि
कंकर्तुंशक्तानः केवलंमतिः ॥ ७ ॥ यतोमदीयापिबुद्धिरिमांतर्कपदवीनावतीर्णा ॥ तदविलंबि
तमेवसमाहृत्यतांकामः ॥ महें० ॥ मंडपद्वारं विलोक्य ॥ कः कोत्रभौः ॥ प्रविश्य देवनंदीं स्वामिन्नय

मस्मि ॥ महें० ॥ देवनंदिनाहृत्यतांसटितिकामः ॥ देवनं० ॥ तथेतिनिष्क्रान्तिः ॥ ततः प्रविशति रतिवसंताभ्यां
कामः ॥ कामः ॥ सखे वसंतं किमकांडे स्वामी महेंद्रः समाहृत्यति ॥ वसंतः ॥ एवंमन्ये ॥ आद्रपिराधकलु
षीकृतयाकयादाबधरोषमहिमानवशोनधूतः ॥ संमोहनेनभवतः किलसायकेनतस्याविधा
तुमभिवांछति चित्तभेदं ॥ ८ ॥ कामः ॥ उपसृत्य ॥ सर्वेच्छास्यामद्रूपसर्पति ॥ महें० ॥ विलोक्यसहर्षं
मुखरमधुपमालाचारुमोर्वसिनाथं त्रिभुवनजययोग्यं चापमंसेदधानः ॥ मुखमुदितविलासवीक्ष्य
माणः प्रियायाः सहमधुरिहमंदमंदमायातिकामः ॥ ९ ॥ कामः ॥ रतिवसंताभ्यां सार्धमुपविशति ॥
चापगर्भेणांजलिना सविलासंप्रणमति ॥ महें० ॥ आसनांतिकं हस्तेननिर्दिशन्सखे कामद्रोप
विदयतां ॥ कामः ॥ रतिवसंताभ्यां सार्धमुपविशति ॥ बृहस्पतिः ॥ अयेमाननीयं भवंतं स्नानेखलुमा
नयति महेंद्रः ॥ कामः ॥ अंजलिं बद्ध्वा ॥ त्रिलोकनाथस्यतवातिशक्तेः किमस्तिकायं भगवन्मयापि ॥

पार्वी

३०

प्रकाशिताशेषदिशावकाशोदिवाकरोदीपमपेक्षते किं ॥९॥ बृह० ॥ मा भवानेवमावच्छ ॥ असावलोक सामान्यवा नाट०
पविद्याधुरंधरः ॥ करोतु कार्यं सकलं बाहुस्तव दिवो कसां ॥१०॥ महें० ॥ सखे काम ॥ चक्रेण विष्णोरपि यदुरापंत
रस्विना वाशत कोटिना मे ॥ तत्साधयेत्पुष्पमयं त्वदस्त्रमहो भवानङ्गुत बाहुवीर्यः ॥११॥ कामः ॥ सगर्वा
स्यामिन्यस्तेसापत्यमाचरति ॥ दनुजो वामनुजो वा मुनिरपि वा मुग्धचंद्रचूडो वा ॥ स्मरलोकसंद
रीणां सभवतु बन्धः कटाक्षश्च लया ॥१३॥ महेंद्रः ॥ बृहस्पतेर्मुखमवलोकयति ॥ बृह० ॥ अये काम
यस्त्वया चरमोर्थः परिगणितश्चंद्रचूडो वेति स इदानीं शंकरः शैलराजकटकसीम्नि निरतिशयशी
तलांतः करणस्तपश्चरति ॥ कामः ॥ ततस्ततः ॥ बृह० ॥ तमिहानीं पितुर्निदेशेन सपरिजना पार्वती
सोभाग्यमयी वसालभंजिका सौंदर्यदेवते वदिग्रहिणी परिचरति ॥ कामस्ततः ॥ बृह० ॥ तयोश्च मेल
ने दिविषदां महती कार्यसिधिः सावभवंतमेव कटाक्षयति ॥ कामः ॥ आत्मगतं ॥ अनात्मज्ञता हि

१०

हेंद्रः ॥ गुरो किमतः परं विधातव्यं ॥ बृहस्पतिः ॥ यदादिष्टं भगवता विरंचेन ॥ यथा पूर्वधुरेव तारकदनुजा कान्ति म
सहमानैरस्माभिरमरपरिषदा सार्धं भगवानुपस्थितः पद्मयोनिराचष्ट ॥ यथा ॥ सेनान्यमंतरेण नान्येन ता
रको निहतव्यः ॥ तदुत्पादने वायमभ्युपायः ॥ हेमवते कटकतटेशशांकचूडामणिल्लपस्तनुते ॥ यत्नेन
येन केन विदस्तत्रणयी स पार्वत्यां ॥४॥ ततस्तयो रात्मसंभवेन सेनान्याकुमारेण वो मनोरथसिद्धिर्भ
विष्यतीति ॥ महेंद्रः ॥ तत्कथं गिरिजा गिरिशेन परिग्राह्यते ॥ कदा वा तदुत्पन्नः कुमारः पूरयिष्यति
नो मनोरथं ॥ बृह० ॥ नहीश्वराणां व्याहृतयो व्यभिचरंति ॥ महें० ॥ सस्मरणं सहर्षं च ॥ विरंचि समादि
ष्टमस्मत्कार्यमप्यंगीकुर्वती वपितुर्निदेशेन सपरिजना पार्वती दिवसे दिवसे समागत्य भगवंतमि
दुशोखरं परिचरतीति रंभा मुखादश्रौषं ॥ बृह० ॥ यथेवं सिध्यन्तः समीहितं ॥ महें० ॥ किमेतावता ॥
मुग्धैरप्सरसां विलाससहितैर्वक्त्रैर्मनोहारिभिः कर्णातिस्खलितैरपांगचलितैरारेचितभ्रूलतैः ॥

पार्व.

९९

सत्याशिषामाशिषस्त्वारक्षंतु यशश्च ते स्तु विपुलं लोकत्रये दीव्यतु ॥ शौर्यं त्वद्भुजयो रिरिदं च भवता त्पुंखानुपुंखो नाद-
दयं ॥ किंचोद्योगमिमं समर्थयतु नः स्वच्छंदं चेष्टो विधिः ॥ १६ ॥ कामः ॥ रतिवसंताभ्यां सहशंकमानो नि
श्रान्तः ॥ महें ॥ गुरो विरिंचा देशादनु रूपमस्माभिरेतावदनुष्ठितं ॥ कार्यसिद्धो भगवती नियतिरेव प्र
भवति ॥ बृह ॥ अहमपि प्रस्तुत कार्य सिद्धये कुलदेव ॥ तायाः प्रार्थयितुं गमिं ॥ इति निश्रान्ताः स व्यामि
र्वैपार्वती परिणये द्वितीयोक्तः ॥ २ ॥ ततः प्रविशति महेंद्रो बृहस्पतिश्चामहेंद्रः ॥ गुरो किं नाम कामः
केनापि बाष्पसंधानेन रवंडपरशुं वद्रीकुर्यात् ॥ अहोस्वित् संवर्त समयदिनकरदुष्प्रेक्ष्य मुनि
मीक्षितुमशक्तवन्निवर्तत ॥ अथवा कोपांधकारिचेते सात्मानं फालनयनपावकस्य पुरोडाश
तां नीयेत ॥ कथं भविष्यतीति न जाने ॥ वामाक्षि स्पंदनं सूचयित्वा साशंकं ॥ अदक्षिणमिदं चक्षुः सु
रितैः शंसतीव मे ॥ देवकार्यविघाताय जाग्रतो वामतां विधेः ॥ ३ ॥ बृ ॥ प्रतिहतममंगलं ॥ मघव

राम
९९

भनेन निमित्तेन ज्ञाप्यते वृत्तांतेन केन विदा गंतव्यमिति ॥ ततः प्रविशति नारदः ॥ नार ॥ मघव रादेशे न स्था
ण्वाश्रमं गत्वा तत्रत्यमुदंतं विज्ञाय समागतोस्मि ॥ तदेनमुपसृत्य निवेदयिष्यामि ॥ तत्रत्यमखिलमुदं
तमिति परिक्रामति ॥ महें ॥ विलोक्य ॥ अयमेव महती वल्लभो मुनिरुपसर्पति ॥ तदासनमुपनीयतां ॥
बृह ॥ आसनमुपनयति ॥ नार ॥ उपविशति ॥ महें ॥ अंजलिं बध्वा ॥ भगवन्कथय भद्रमभद्रं वादिवि
षदामभिलषितं ॥ नार ॥ सर्वमादितः प्रभृति कथयामि श्रूयतां ॥ महें ॥ अवहितोस्मि ॥ नार ॥ तथा दे
वकार्याय प्रस्थितं कंदर्पं तिरस्करिष्या विद्यया तत्रत्यवृत्तां तज्जिज्ञासं त्यन्निदेशादन्वयरं ॥ महें ॥ ततस्ततः ॥ या
नार ॥ तत्र स्थाण्वाश्रमसमीपमासाद्य कामो वसंतमभिहितवान् ॥ महें ॥ कथमिति ॥ नार ॥ सखे त्वया स्मिन्
हिमवदुपकंठकानने विजृम्भितव्यमिति ॥ म ॥ स किं कृतवान् ॥ ना ॥ वत्सालयन् नथ कुलानि वनप्रियाणां
लुपमा संकूरयन् मौरुतकंदलगानि ॥ सख्युः प्रसूनविशिखस्य भुजावलेपं संवर्धयन् मधुरं जंभतकाननेषु ॥ २ ॥

पार्व.
९२

महे॥ ततः॥ दत्तं प्रियाभिर्बहुमानपूर्वमासाद्य च तासवमन्यपुष्टः॥ आमोदिभिः पंचमरागभेदैः प्राबोध
यन्वैवशरावलेपं॥ ३॥ म॥ ततः॥ ना॥ आधूय चंदनतरुनुत्तमनद्या स्तरंगमालिङ्ग्य॥ आरायकमलसौरभमं
कुरितो मलयशैलपवमानः॥ ४॥ महे॥ ततः॥ ना॥ आरायचापमधिरोपितषट्पदज्यंतस्मिन्निमाल
यमुपेयुषिपंचबाणे॥ वेलातिलं धिकिमपि प्रणयातिरेकादुद्धानिलोत्यमभजंत विमोहितानि॥ ५॥
म॥ ततः॥ ना॥ किंबहुना॥ तस्मिन्ने निवसतामनुतटमुल्लंघ्य धैर्यमर्यादां॥ अवलासनिम्नगा
नामासीदतिरागसिंधुरुद्धलः॥ ६॥ महे॥ एवं सकलजनविकारिणि प्रहृते किं कृतवान्कामः॥ ना॥
सकामोरत्यावसंते न चान्वीयमानो महति देवदारुखंडमंडपेतरक्षुचर्मनिर्मितायामहिमशिलावे
दिकायामासीनमंतर्मुखनिहितचित्तवृत्तिमभ्यंतरपवननिरोधनिश्चलाननं नासाग्रनिहितपक्ष्मा
प्यक्षीणिधारयंतमपरमिव निस्तरंगमंबुधितमिंदुशेखरमपश्यतू॥ महे॥ ततः॥ ना॥ ततो भगवा

प. ना.

राम
९२

पुंसामात्मनिधनमापादयति॥ यदहमात्मप्रज्ञां सा परवशः परमेश्वरमपि सामान्यवृत्त्या पर्यजीगणं॥ व
संतः॥ आत्मगतं॥ अन्यदुपक्रांतमन्यदेवापतितं॥ कार्यं स्रगंधिविशिखः स्वदमानचापः स्त्रीणां व
शीकरणकर्मणि जागरूकः॥ कासौ ललाटनयनानलविस्फुलिंगवार्ताविशेषितपुरत्रितयो महेशः
॥ ९३॥ रतिः॥ अस्मो अ० बाहिदं आपडिदं॥ अंब अस्याहितमापतितं॥ जंखंडपरसूजे० द० वो॥ यखंड
पशुजैतिव्यः॥ कामः॥ यत्पुनः परिजनपरमाणो मत्तोपि मखभुजः कार्यमिच्छति॥ तदात्मव्यये
नापिकर्तुमुद्युजे॥ महे॥ संमोहनेतवशारे संहितमात्रे गिरींद्रकन्यायाः॥ मुखमतिमुदितविला
सं विलोकयति मुग्धधृतिरीशः॥ ९४॥ तदीषकरैः स्मिन्नर्थे भवतान किं विदपि शंकनीयं॥ कामः॥
त्यजन्यास्यामि कार्याय प्राणान्प्रियतमानवि॥ यशः शरीरममलं लभंते ह्यनुषंगिणः॥ ९५॥ तद्य
थादिष्टं स्वामिना तथा करिष्यामि॥ महे॥ शेषहस्मतिश्च हस्तमुद्यम्य॥ अस्तस्यैत्यनंतवाद्यमरुतां

पार्व.
३३

पुलकिततनुरंतर्भावमावेदयंतीदरमुदितमुखेदुःसाचसत्रीउमस्छातू॥७॥म॥ततः२॥नार॥ततोभगवानं
तःकरणविक्रियांतपोबलेनसंयम्यतत्कारणायविष्वग्विलोचनानिव्यापारितवान्॥महे॥ततः२॥ना॥आ
रादपत्रयदधिसंहितमोहनास्त्रंकर्णावतंसपदकल्पितकार्मुकज्यं॥आकुंचितैकपदमंधितपूर्वकायल
क्षीकृतात्मवपुषंमदनंमहेन्द्राः॥८॥म॥सभयं॥अवशिष्टं चकथ्यतां॥ना॥तदनुप्रकुपितस्यश्लिः
फालविलोचनाडुजुंभज्ज्यालावलीजटालोत्रासत्कालसद्वकालानलोवन्निः॥म॥सनिर्वेदं॥किमतः
परंनिवेद्यते॥ना॥तेनपुरारेर्नयनेनमदनःपुरोडाशतांनीतः॥महे॥मूर्च्छति॥ना॥समाश्वासयति॥
महे॥आश्वास्य॥हाभुवनरमणीयपुष्पबाणसकलजनानंदनपुरंदरस्यार्थेत्यक्तजीवितोसि॥वृ
हस्पतिः॥मघवन्माविषीद॥भविष्यतावलीयसीतदास्तां॥महे॥रतिःकिंकृतवती॥ना॥रतिरपिमा
हंप्राप्ता॥म॥किंकृतवान्वसंतः॥ना॥मोहंप्राप्तःसखावसंतोपि॥म॥मूर्छितौरतिवसंतौकिमनुष्ठ

प. ना.

राम
१३

केन

तां॥ना॥प्रथमाश्वस्तेनमधुनाकथंकथंचित्संज्ञांलंभितारतिःपुरतःपरुषपवनविकीर्यमाणपांस्फुटलंभ
सितमयंपुरुषाकृतिपत्करंगमालिङ्ग्य॥गुरुतरशोकोपहताकुररावप्रियवियोगमायन्ना॥आक्रंददार्तनादंबा
ष्पस्नपितोन्नतस्तनीवाला॥९॥म॥ततः२॥ना॥तदनुहानायेतिबहुविलपंतीरतिमाश्वास्यदाकाशवाणी॥
यथा॥मुंचशोकमिहकामवल्लभेलंघिताजगतिंकल्याणा॥उद्भविष्यतिपुनश्चतेपतिःपार्वतीपरिणयेपिनाकि
नः॥१०॥इति॥महे॥समाश्वास्य॥सहर्षमिव॥भग्नोमनोरथोमेपुनरंकुरितुंकिंलायमुद्युंते॥दावाग्निली
टशेषस्तरुवधारधरेणसंसिक्तः॥११॥वृह॥मघवन्सत्यैववैहायसीवाणी॥सर्वथाकामःपुनरुद्भ
विष्यति॥महे॥ततः२॥ना॥कथंचित्प्रत्याश्वस्तारतिनीतिस्मासमानदुःखेनमधुनानिजंभवन्॥म॥
कामंकथावशेषं कृत्वाकालकंठःकिमकरोत्॥नार॥स्त्रीसन्निकर्षपरिजिहीर्षयासहभूतगणेनभूत
पतिरंतर्धानिमकरोत्॥म॥किंकृतवतीपार्वती॥ना॥आगत्यदोभ्यामादायमूर्च्छामुकुलितेक्षणा॥नीता

पार्व.
९४

नितांतयात्सल्या द्वौरी हिमवता गृहं ॥ १२ ॥ म० ॥ भगवन्नारदः कृतं श्रोतव्यं किमतः परंप्रपद्यसे ॥ ना० ॥ पुनरिमं वृ
तांतं सत्यलोकवर्तिने चतुर्मुखाय निवेदयितुं गमिष्यामीति निष्क्रान्तः ॥ ततः प्रविशति रंभा ॥ रंभा ॥ कुबेरभुवणा
दो निव० ठ माणा एसो सहि० पथण अरे जो मर० ना अ० णि ओ उ० तं तो तं सामि ॥ णे वि० णे मि ॥ कुबेरभुवना भिवृ
त्तमानाया श्रोषधि प्रसन्नगरे आकर्णितो वृतांतः तं स्वामिने विज्ञापयामि ॥ इति परिक्रामति ॥ म० ॥ विलोक्य ॥
संघारिणी ववल्ली विद्युल्लुतिके वचापलो नमुक्ता ॥ मोहनकले वमूर्त्तिका स्वदियं कमलपत्राक्षी ॥ १३ ॥ निरूप्य ॥
रंभा स्वस्वियं ॥ रंभा ॥ उयस्य ॥ जे दुभ० वा ॥ जयतु भर्ता ॥ महें० ॥ रंभे कुत आगम्यते भवत्या ॥ रंभा ॥ कु
बेरभुवण दो ॥ कुबेरभुवना तू ॥ किं सस्ति तत्रा पूर्वो वृतांतः ॥ रं० ॥ नीललोहिद० सनि उल० गिका लजा
लेन का हावसे सि ओ कामो० तिस० वो भणइ ॥ नीललोहितस्य भाला मिकाल ज्वालाया कथा वशेषितः
काम इति सर्वे भणति ॥ अ० ण० च किं विओ सहि प० थण अरे ॥ अन्यथा किमपि उोषधि प्रसन्नगरे ॥

प० ना०

९४

नपि नीललोहितः प्रतीचावलोकनेन प्रत्यंचमात्मानमपरोक्षीकृत्य शिथिलितपर्यंकबंधनः प्रणिधानात्
व्यरंसीत ॥ म० ॥ ततः २ नार० ॥ सकामस्तद्दर्शनेन करतलविधृतकार्मुकः कर्तव्यमपरमजानन्क्षणमा
लिखित इव भयादतिष्ठत् ॥ म० ॥ ततः २ ॥ ना० ॥ अत्रांतरे हरमुपासितुमभ्ययासीद्वा संतिकप्रसवक
ल्पितमंडनश्रीः ॥ शृंगारवीरतपसामधिदेवते वसाकं सरवीभिरवनीधरराजकन्या ॥ ६ ॥ महें० ॥ ततः २
॥ ना० ॥ ततः सकामोल्लासकं बद्धवसमाश्वस्य दृष्टिप्रतीपप्रविहारेण पाश्यात्यभागमाश्रित्य स
मयं प्रतीक्ष्य स्थितवान् ॥ म० ॥ ततः २ ॥ ना० ॥ पार्वती च सुखोपविष्टमष्टमूर्तिमष्टांगस्यष्टभूमिरव
दिष्ट ॥ म० ॥ ततः २ ॥ ना० ॥ अनुरूपरमणमासादयेति तामाशिषावर्धयदध्वं चंद्रमौलिः ॥ म० ॥ ततः २
ना० ॥ ततः क्षणेन तस्मिन् नयमेवावसर इति सकामः कार्मुके स माधत्तु संमोहनं बाणं ॥ म० ॥ ततः २ ॥
ना० ॥ तदनुयुगपदीशः पार्वती वक्रपद्मे स्मितविकाशितगंडे प्राहिणे लोचनानि ॥ म० ॥ ततः २ ॥ ना० ॥

पार्व. लि

१५

सरोजानना ॥ संध्यावल्कनी द्विरेफपरिषदुद्राक्षमालावती तत्प्राप्तिस्तु हयेव संप्रतितपः सक्ता समालक्ष्य नार.
ते ॥ १५ ॥ महें ॥ आकर्ष्य ॥ वयमपि संध्यां वंदितुं साधयामः ॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे पार्वतीपरिणये लतीयो कः ॥
ततः प्रविशति गृहितमुनिविग्रहो नंदी ॥ आसौ सोस्मि भगवतानीललोहितेन ॥ यथा ॥ नंदिन्मममथदा
हे नभग्नमनोरथा पार्वती मन्निबंधनेन भावेन महंतं नियममनुतिष्ठंती गौरी शिखरनाम्नि पितुः शि
खरे तपश्चरति ॥ तपस्यंत्याश्च तस्या व्यतीतो बहुतिथः कालः ॥ तद्वांस्तत्र गत्वा गृहीतमुनिवेषः कीदृ
शो वा तस्या नियमः कीदृशो वा भिलाषबंध इति तत्सख्योर्जया विजययो मुखेन विदित्वा पुनरा
गच्छति ॥ तस्य भोर्नियोगमनुतिष्ठामीति परिक्रामन् ॥ विस्मय ॥ प्रकृतिकठिनानि खलु स्त्रीणां
चेतांसि ॥ तथा हि ॥ एषा शिरीषसकुमारशरीरयष्टिश्चांद्दीकलेवनयनोत्सवमावहन्ती ॥ संवेतुमिच्छ
ति शिलाकठिनैः शरीरैः संपादिता न्यपि तपांसितपोधनानां ॥ १॥ अफिव ॥ शेतेया किल हंसतल्लरी

राम
१५

ते

यने निद्राति सारुण्डिले वस्तेयाम् दुल्लं दुक्लमबला गृह्णाति सावल्कलं ॥ यावाचंदनपंकले परिशिरेधा
रा गृहे वर्तते पंचानामुदिष्मणां हुतभुजां सामध्यमा सेवते ॥ २॥ ततः प्रविशतः कुसुमावचयमाचरंत्यौ
सख्यौ जया विजये ॥ जया ॥ हला विजयतव चरणे किदमदी एगौरी एमणो रहकं पंडुमो कदा फलं दंस
इंसदि ॥ हला विजये तपश्चरणे कृतमत्यागो यमिनो रथकल्पद्रुमः कदा फलं दर्शयिष्यति ॥ विजया ॥ ह
ला जयत ह मम महाहपरि स हि अओणिं करुणदा ए पु उ मं नि दंस ण ह दो परमे सरो ज दो अ द हि
अओ भविंसदि तदा फलं दंस इंसदि ॥ विजये तथा मममथदा ह परुष हृदयो निष्कृणतायाः प्रथम
निदर्शनभूतः परमेश्वरो यदा आर्द्रहृदयो भविष्यति तदा फलं दर्शयिष्यति ॥ इति पुष्पावचयमा
चरतः ॥ नंदी ॥ इमे खलु तस्याः प्रियसख्यौ जया विजये ॥ यावदुपसर्गमि ॥ तथा करोति ॥ जया ॥ ह
लामहपुंफकरंडं अं पूरिदं पुंफे हिं तु ह उ ण क हं ॥ हलाममपुष्पकरंडं कं रितं पुष्पे स्तव पुनः कथं ॥

पार्व० विज०॥ पुष्पकरं उं विलोक्य॥ महउणअ० धंपूरिदं अवसि० संपूरइ० सं॥ मम पुनरधंपूरितं अवशिष्टं पूरयि
 १६ व्यामि॥ इति पुष्पकरं उं पुष्पैः पूरयति॥ नंदी॥ उपसृत्य॥ भद्रं भवती भ्यां॥ जया विजये॥ भअ वं वं दामे॥ भ
 गवन्वं दामहे॥ नंदी॥ केयुवां॥ किं निमित्तं वा पुष्पा वचयमा चरथः॥ उभे॥ अहे हिमवदं० सक० ण आ
 एगोरी एपि असही ओतव० चरणणी अम० ठि आ ए ता ए देव पू आ पु० फा इं अव वि० णु मो॥ आवां
 हिमवतः कन्यकायाः पार्वत्याः प्रियसरव्यो तपश्चरणनियमस्त्रितायास्तस्यादेव पूजा पुष्पाणि
 अवबिनुवः॥ नंदी॥ किं निमित्तं वा तपस्तस्याः॥ जया॥ अणुरूपं वरं लभे अ० ति॥ अनुरूपं वरं
 लभेयमिति॥ नं॥ को सा वनुरूपो वरः॥ जया॥ जं किल भणंति वेद्याणि० च जुवाणं पुराण पुरुसं
 च॥ जो किल धारइ णि० चं ई सरस० दं व चं द ले डं च॥ ३॥ यं किल भणंति वेदानि त्रयुवानं पु
 राण पुरुषं च॥ यः किल धरते नित्यमीश्वरशब्दं च चंद्रलेखां च॥ ३॥ एसाणोपि असही तं ए० व

प० ना०

राम
१६

महेंद्रः॥ किं तदन्यत्॥ रंभा॥ म० महाराहेण भ० गमणोरहाप० वई परमेसरं ए० व पई अहिल संती कहिणे हित
 व० अरणे हिं अ० पणो अहिला सं पूरइ डं० हइ० ति॥ मन्मथदाहेन भग्न मनोरथा पार्वती परमेश्वरमेव पतिम
 मिलषंती कठिणे स्तपश्चरणैरात्मन अभिलाषं पूरयितुमिच्छति॥ महें॥ किमुक्तमस्मि नर्थमाता विल
 भ्यां॥ रंभा॥ मेण ए देवी ए० वं भणिदं॥ मे न या देव्या ए० वं भणितं॥ म०॥ किमिति॥ रंभा॥ परुसो तवो वि
 से सो तु हउण अं गं शिरीस सुकुमारं॥ विवसिद मे दं क हिणं प० वइ ता डु० करं पडि भाइ॥ १४॥ परु
 षस्तपो विशेषस्तव पुनरं गं शिरीष सुकुमारं॥ व्यवसित मे त कठिनं पार्वति दुष्करमिति वृत्ति भा
 ति॥ १४॥ म०॥ किमुक्तं हिमवता॥ रंभा॥ अ० थि अणु मदं तेन॥ अस्य नु मलं तेन॥ म०॥ रंभासा
 धीयां समुदंत मानीत वती गच्छत्वं समुचित नियो ग करणाय॥ रंभा॥ त हेति निष्क्रान्ता॥ ने पथ्ये
 वेतालिकः॥ आध्वय प्रणयं विवस्वति गते देशांतरे पथिनी सोढुं तस्य वियोग मक्षम तयाम्लाय

पार्व.
१७

स्थितां न सहते चंद्रा तपं निंदते ॥ नो बाधय पलाशनिर्मितस्तनप्रावारं क्षमते सानीहारशिलातले मृग्य
रंतापातुरावर्तते ॥ ५ ॥ नंदी ॥ एवं प्रबलवञ्चरा सायश्वा किं कृतवती ॥ उभे ॥ यच्छाकं उवाच अदंस्वती तव चर
णे हिं परमेश्वरं अहिमुहीका दुं य उता ॥ तहति ॥ वणि अमं कने इ ॥ पश्वा किमप्युपायमपश्यंतीत पश्च
रणेः परमेश्वरं अभिमुखी कर्तुं प्रवृत्ता ततस्तीव्रनियमं कुरुते ॥ नं ॥ त किमनेन संदिग्धफलेन
दुर्लभप्रार्थना निबंधेन ॥ देवेष्वियं कं विद नुरुपं वरं वृणीयतां ॥ अयं पुनः खंडपरशुरग्रणी रेव वीत
रागाणां ॥ तद्विमुषदिशतां भवत्यौ सरयौ ॥ जया ॥ ११ ॥ अव एदं अस्मां पिअसही एव वसिदं ॥ भ
गवन्नेतदवयोः प्रियसरया व्यवसितं ॥ जह परमेश्वरं एव पदं लहे अं ॥ यथा परमेश्वरमेव पतिल
भेयं ॥ उगुण हा अं थ एव सिहरे कहिणे हित वं चरणे हिं विलीणा भवे अं ति ॥ अन्यथा त्रेव शिख
रे कठिणे स्तपश्चरणे विलीना भवेय मिति ॥ नंदी ॥ आसुगतं ॥ श्रुतं श्रोतव्यमिमं वृत्तातं नीललो

राम
१७

हिताय निवेदयामि ॥ प्रकारं ॥ भद्रे यथागतं गमिष्याम इति निष्क्रान्तः ॥ जया ॥ अत्रेपि असही एव आपु
फाई उवहामो ॥ आकां प्रियसरयाः पूजापुष्पाणि उपवहावः ॥ इति निष्क्रान्ते विष्कंभकः ॥ ततः प्रविशति
ने छिकभूमिकावलंबी शंकरः ॥ आत्मानं निर्वर्ण्य ॥ यथास्येयं भूमिका पार्वतीं प्रतारयितुं ॥ तथा हि ॥
अं सेरुष्णाजिनश्रीस्त्रिगुणविरचिता मेखलाश्रीणिभागे पाणावाषाढदंडो भसितविरचितं पुं
दुकं फालदेवो ॥ दोर्भेः क्षिप्तं पवित्रं श्रवसि परिणममानं तुंगी पिशंगी मोलौपंक्तिर्जरानां जपव
लयमिदं स्फाटिकं च प्रकोष्ठे ॥ ६ ॥ विचिंत्य ॥ यत्सामन्मथमोहनास्य समये सापन्नया वातणा व
लेण स्मितफुल्लगंडफलकं ब्रीडा विलोलेक्षणं ॥ उन्मीलत्पुलकं कुरुं स्थितवती प्राप्ते वरुपांतरं
तन्वीतत्पुनरद्यचेतसि मम प्रादुर्भवसंजसा ॥ ७ ॥ तदिदानीमेव गततरतराणि किरणपरिक्लृप्ता
मिव मेदिनी मेघः कठिनतपोविशेषतस्मा मभ्युपपत्स्ये ॥ यद्येवं जया विजयाभ्यां निवेदितो मावबंधः

पार्व.
१६

तस्यानंदिनामस्यमर्षितस्तदैवात्मानमपराकर्तुमिवावधारयामि॥इतिसविनयंपरिकामति॥ततःप्रविश
तिजयाविजयाभ्यामन्वास्यमानातपस्यंतीपार्वती॥२॥वामाक्षिस्पंदनंस्त्वयित्वा॥हलासहिओसरव्यो॥
आषाढवाहसिसिरंअकारणंपुरइलोअणंवा मं॥महमंदभाइणीएजाअइएअ०सअ०अकिण्णुफलं
॥८॥आनंदबा॥अपिशिरमकारणंस्फुरतिलोचनंवा मं॥मममंदभागिन्याजायतेएतस्याचकि
नुफलं॥८॥जया॥हलाप०वइइ०धिआणंवा म०खिचळणंपुरिसाणंद०खिण०खिचळणंस्त्वउणंति
पउ॥राणिआफणंति॥प्रियसरविपार्वतिस्त्रीणांवामाक्षिस्पंदनंपुरुषाणांदक्षिणाक्षिचलनंशकुनमि
तिघोरानिकाःफणंति॥तहम०महदाहनि०करुणोविपरमेसरोक०सविमुणिणोमुहेणतुमंअणुगि
णि०सदि॥तथामन्मथदाहनि०करुणोविपरमेश्वरःकस्यापिसुनेर्तुस्वेनत्वामनुगृहीष्यति॥पा०
१॥स०चंदोदुपिअसहीवअणं॥सत्यंभवतुप्रियसरव्याःवचनं॥शंकर॥पार्वतीदंष्ट्रा॥कैदंतपःकठोरं

प. ना.

राम

१६

परमेसरंपदंअहिलसंतीमइंद०पमुहेलोअवालेअवम०णिअतव०चरणंकरेइ॥एषानोप्रियसरवीतमे
वपरमेश्वरंपतिमभिलषंतीमहेन्द्रप्रमुखान् लोकपालान्अवमत्यतपश्चरणंकुरुते॥किंच॥म०महदा
हवइराहोपिदुणोघरंपविसिअवलअंउ०कंठिआआसी॥मन्मथदाहप्रभृतिपितृगृहंप्रविश्यव
लवडुकंठिताआसीत्॥नंदी॥तत्कथमुच्यतां॥जया॥पांडुमुखामसरीराश्चतिणमंतेवअणसर
सीरुहा॥सीणाप०वइपालिणापकेवइणोविरह०गीहेण॥४॥पांडुक्षामशरीरासटिनमदहनसरो
रुहा॥शीर्णपार्वतीपाल्यापश्रुपतेर्विरहग्रीष्मेण॥४॥नंदी॥ततःकथमासीद्वांप्रियसरवी॥ज०॥अ
दोवरंसुणु॥अतःपरंश्रुणु॥चंचंवारइचंदण०दिपवण०फंसंणस०म०णए स०अंपछुवक०पिदं
णसहएचंदाअवंणिंदइ॥णोवापो०मपलासिणि०मिअथण०पावारम०खंसएसाणीहारसीला
अलेस्संणुवरंतावापुराव०ठई॥५॥चंद्रंवारयतेचंदनादिपवनस्पर्शंसंमन्यतेरायांपछुवक

पार्व.

१९

धा

पुरिसो॥ कुत आगच्छति महापुरुषः॥ शं॥ अद्य कैलासादागम्यते॥ ज०॥ जइए० वंअ० घं पडिगण्हातु महापु
रिसो॥ यद्येवमर्घ्यं प्रतिगृह्णातु महापुरुषः॥ शं॥ तथेत्यर्घ्यं प्रतिग्रहं रूपयित्वा॥ भद्रे एकं प्रष्टुमभिल
षामो भवत्यौ॥ जया०॥ पुच्छि हो महापुरिसो॥ दृष्टुं तु महापुरुषः॥ शं॥ कस्येयं दुहिता के भवत्यौ किं निमि
त्तं वा कठोरे तपसि वर्तते॥ ज०॥ एसाणो पि असही हि मवद० सक० ण आप० वइणा महेआ अस्से वि
सेपि असही ओज आ विजए अणु रूपवरत्ना हणि मि० तं च सेतव० चरणं॥ एषानः प्रियसखी हिम
वतः कन्य॥ को पार्वतीना मध्ये आ वामप्यस्याः प्रियसख्यो जया विजये अनु रूपवरत्ना भुनिमि० तं
ना स्यास्तपश्चरणं॥ शं॥ जन्मान्वाये प्रथमस्य तुः पिता गरीयानू गिरिसावर्भौमः॥ वपुर्मनो
हारिवचश्चरम्यं पदं च लोकादति लोकमस्याः॥ ११॥ तस्मिन् मनया प्रार्थनीयो वरस्त्रिलोक्यः॥ ज०॥ अ
धिको विमहापुरिसो॥ अस्ति कोपि महापुरुषः॥ शं॥ को सावात्मसो भाग्यविशेषदुर्विदग्धः कठिन

प० ना०

राम

१९

ज०॥

हृदयः॥ महापुरिस्सणाहिदाव॥ महापुरुषश्चणुतावत्॥ जं किल भणंति वेआइति पठित्वा॥ तं ए० वप
रमे सरं अहिल संती गोपि असही तवोणि अमं अणु चि० ठइ॥ तमेव परमेश्वरमभिलषंती आवयोः
प्रियसखी तपोनियममनुतिष्ठति॥ शं॥ पार्वतीं प्रति भद्रे अपि सत्यमेतत्॥ पार्व०॥ मौनमु
न्मुख्य॥ महापुरिस जह आ अ० खिदं सही हिं तह मे मणो रहो॥ महापुरुष यथान्वक्षितं सखी
भ्यां तथा मे मनोरथः॥ शं॥ आत्मगतं॥ इदानीं मात्मनिंदनैरपि अविचालि चित्तमस्याः प
रीक्ष्यते॥ प्रकाशं॥ हस्ततालं प्रहस्य॥ आल्लेपो भसितं विभूषितमहिर्वासः पितृणां वने वे
तालाः परिवारकाः प्रतिदिनं वृत्तिश्च भिक्षामयी॥ इत्थं यस्य शुभे तरोणि चरितान्याख्यं
ति सर्वे जनास्तस्मिन्मो ग्ध्यवशान्मतिरुत्तरचिं बध्नाति किं ब्रूमहे॥ १२॥ अन्यच्च॥ जग
त्रयीलोचनबालचंद्रिका कुलस्य रत्नं भवतीति कथ्यते॥ कृत्वा साः पितृकानने वस

पार्वी
२०

नमंगलाचाररतिस्त्रिलोचनः॥१३॥ पार्वती॥ कणोपि धाय॥ संतं पापं॥ शंतं पापं॥ शंकरः॥ यद्येवं ते
मनसि दृढतरो निश्चयः॥ विधुंतु दं चां ड मसी यदि कामयते कला॥ वरं वृणीता इवती संप्रत्येव पि
नाकिने॥१४॥ पा०॥ मुखे वैवर्ण्यं ह्ययित्वा॥ जंखु कुधं तिणि अमास अला विमो लिणाण० म० कारं॥
तं गिरि संणि दं तं किं नु तु ह जिहाण हो इणि० भिणा॥१५॥ यं खलु कुर्वंति नियमाः सकला अपि मो
लिनानमस्कारं॥ तं गिरि इति दं ती किं नु त व जिहान भवति निर्भिना॥१५॥ हला सहि महा पुरि
सणिं हा का लिणं तारि सं पावं जा रि सं सु चं ताणं॥ हला सखि महा पुरुष निंदा कारिणं पापं याद
कृता दक शृण्वतां॥ एस उण व० मणो ई सरणिं हा नि रं कु स मु हो ता अ० ण दो ओ सरा मो॥ ए
ष पुन ब्राह्मणो ईश्वर निंद नि रं कु रा मुखः तद न्य त अप सरा वः॥ इति विस्त्रं समान वत्कल म
न्यतः परावर्तते॥ शं०॥ स्वरूपं प्रकाशय॥ परिणाहिस्तनयुगुलं लु रा भव ल गंक्ष मे त किं गिरि

प. ना.

राम
२०

केदं सु कुमार मंगम बलायाः॥ दिवसः कुत्र धनोष्मा कुत्र पुनः कमल कोमला चां दी॥१॥ अहो महत्तपः केश मनुभ
वति मा मुद्दिश्य मंजु भाषिणी॥ जया॥ विलोक्य॥ हला प० वई गहि अतण विअ पु उ म० स जो जु वा को वि महा पुरि सो
इ दो मु हो आ अछ इ॥ हला पार्वति गृहीत तनु रि ब अ प्रति म स लः युवा को पि म हा पुरुष इ तो मुख आ
गच्छति॥ पार्वी॥ आ अदा णं अदि ही णं तु लिहिं अ० चणा का द० वा॥ अहं उण ज ह पु० वं नि अ मं अ णु धि० ठा
मि॥ आगता ना म ति थि नां युवा भ्या म र्च ना क र्त्त व्या॥ अहं पु न र्य था पू र्यं नि य म ति ष्ठा मि॥ इति मो न म
वलं बंते॥ शंकरः॥ निवर्ण्य॥ आभाति बत्कल वती पां उ क्षा मा म दी य वि र हे ण॥ प्रति प क ले वं चां दी सं
ध्या श क ले न सं वी ता॥१०॥ इति समीप मुप स र्प ति॥ जया विजये॥ विष्ट र मुप न य तः॥ शं०॥ उप वि स्थ मा
गं खे दं ना ट य ति॥ पार्वी॥ सख्यो विलोकयति॥ सख्यो वर्णि नं ता ल वृं ते न वी ज य तः॥ शं०॥ हस्त मु य
म्य गतः श्रमो समा क म न न्य सा मा न्ये न भ व ती नां सौ ज न्ये न॥ उभे॥ स वि न यं॥ कु दो आ अ छ इ महा

पार्व- विवाहमंगलं भवि० सदितरकरिअडु॥ यथा विवाहमंगलं भविष्यति तथा करोतु॥ शं०॥ त्रिवेपुरदिवसा प. ना.
 २९ अंतर इति वक्तव्यं॥ तथा हि॥ क्षणमपि विरहे मम प्रियायाः कलयतिकल्प सहस्रकोटिसाम्यं॥ कति
 पयदिवसप्रयोगमेनं कथमिव हंत सहिष्यते मनो मे॥ १८॥ इति पार्वत्या हस्तमुंचति॥ जया॥ अस्मे
 छा मो विवाहमंगलं संवादेतुं॥ वयंग छा मो विवाहमंगलं संवादयितुं॥ शं०॥ तथा क्रियतां॥ वे
 यमपि सप्तश्रुषीन् विवाहमंगला यप्रेषयितुं गमिष्यामः॥ ॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वपार्वतीपरि
 नये चतुर्थीकः॥ ४॥ ॥ ततः प्रविशतिकंचुकी २॥ आलमो स्मि सकलकुलचलचक्रवर्तिना
 हिमवता॥ यथा शिलाधरपूर्वेद्युरेव परमेश्वरप्रहिताः सारुंधतीकाः सप्तर्षयः समागत्य
 लब्धवरायाः दिनमिदं विवाहमंगलयोग्यमकल्पयन्॥ तद्भवता चैषधिप्रसूवा सिनः पौराः
 पुरं परिष्क्रियतामिति नियोक्तव्या इति॥ तत्र भोर्नियोगमनुतिष्ठामि॥ इति परिक्रम्य सर्व

२९

तो बलोक्य॥ भो भोः पौराः॥ सन्नद्यं तां विचित्राः प्रतिभवनमिह श्रेणयस्तोरणानामुन्नम्यतां समंतात्
 गगनतल्ललिहः केतनानां पतकाः॥ संसिच्यंतां पटीरद्वभरितजले वीथयो मुक्तपुष्पाः संप्राप्तो सावुमा
 याः परिणयदिवसो विश्वमंगल्यहेतुः॥ १॥ आकाशे॥ किं ब्रूथ॥ भगवद्वचनात्प्रागेव सर्वमस्माभिर्दिगु
 णमाचरितमिति॥ सर्वतो निर्वर्ण्य॥ सहर्षं॥ ओहो अस्मदादेवात्प्रागेव प्रवृत्तमहोत्सवं नगरं॥ त
 था हि॥ एषा चंदनमालिका विरचिता च तप्रवालैर्नवैरंभास्तंभपरिष्कृतेषु भवनद्वारेषु संलक्ष्यते॥
 आमंडंधनयः क्षणयंति सुरजामूर्च्छंति तंत्रीरवाः सिंजानैर्मणिभूषणैस्तत इतो नृत्यं निगारां
 गताः॥ २॥ इतश्च॥ उत्सर्पदागरवधूपपरंपराभिः प्रादुर्भवत्यभिनेयोजलदागमो यं॥ उन्नतोर
 णमपि प्रभया स्फुरंत्या संजायते चरातमन्युदारासनश्रीः॥ ३॥ अन्यतश्चाहः॥ धवला रुणमेव
 कैरपांगैरपिरामारचयंति रंगवल्ली॥ कुचयोर्युगलेन पूर्णकुंभात्पुनरुक्तानि वकुर्वते मृगाक्ष्यः॥ ४॥

पार्वी
२२

सर्वतो विलोक्य ॥ विक्षिप्तः सरभसमेष पौरलोके विस्फूर्जन्कनकरजः पिशंगदीपिः ॥ प्रत्यग्रधुमणिमयः ॥
 धूरवज्जालशोभा माधनेदिशिदिशि कौकुमः परागः ॥ १५ ॥ तदिमं प्रवर्तमानं पुरपरिष्कारं प्रभवेन वेद
 यामि ॥ ततः प्रविशति विविक्तस्थानमधिबसन् हिमवान् ॥ २ ॥ पूर्वै नारदसूचनेन महता चंद्रार्धचंडा
 मणिजामातेत्यभवत्पुनस्तदनुत्सं प्राप्तिराकांक्षिता ॥ लब्धा सौ तय सोमया दिनमिदं तस्याश्रवे
 बाहिकं जातं विद्म गणानतीत्यलतिनामया ह म ग्रे सरः ॥ ६ ॥ शिलाधरः ॥ उपसृत्य जयतु स्वामी ॥ हि
 मः ॥ शिलाधर किंपुरपरिष्कारं प्रवर्तितो भवता ॥ शिला ॥ स्वामिन्नस्मदीयो यमुत्सव इति प्रत्ये
 कं पौराणामभिमानः ॥ कथं परिहीयते पुरपरिष्कारः ॥ सर्वं द्विगुणमाचरितं पौरैः ॥ हिमः ॥ शि
 लाधर किं सर्वं पर्वताः पार्वती परिग्रहं मंगलं दृष्टुमागताः ॥ शिला ॥ स्वामिन्नवधार्यतां ॥ भू
 पंकेरुहक ॥ णिकायित तनुर्मैरः सुराणां प्रियो यो कीभूतभुजं गराज कषणस्निग्धो पलोमंदरः ॥

राम
२२

जे ॥ तव हस्तदानचतुरस्तपसा हि कृतो यमस्मिदा स जनः ॥ १६ ॥ इति पार्वत्या हस्तमवलंबते ॥ पा ॥ सभय
 विस्मयप्रहर्ष ॥ पुलकिततनुः प्रस्विन्नगंडी प्रतिमूढातिष्ठति ॥ ज ॥ विअंणो ॥ प्रियं नः ॥ स ॥ णिहिदोप
 रमे सरो अलाणं स ॥ कमपरिणामेण ॥ सन्निहितः परमेश्वरोऽस्माकं सत्कर्मपरिणामेन ॥ शं ॥
 आ विः श्रमां बुकणिकामंगलतां गाढमंकुरत्पुलकां ॥ आ मंडितपयोधरामालिङ्ग्य कृती भवाम्य
 हं गिरिजे ॥ १७ ॥ तदिमां गंधर्वेण विवाहेन पाणो कर्तुं मभिलषामि ॥ ज ॥ भअवं अलाणं प ॥ थ
 णा तु एका दं वा ॥ भगन्नस्माकं प्रार्थनां त्वया कर्तव्या ॥ जहस अलकुलाचलचक्रवर्तिनो ता
 दं स हिमवदं स धरं णि ॥ मिअ विवाहकं जो प ॥ था तु मं प डिछ ॥ यथा सकंकुलाचलचक्रव
 र्तिनस्ता तस्य हिमवतः गृहं निमिन्न विवाहकार्ये पस्तुस्त्वं प्रतीच्छ ॥ शं ॥ सनिर्वेदं ॥ आलाग
 तं ॥ इतः परं कथमिमां वर्तिष्ये ॥ प्रकाशं ॥ भवेतु लोकयात्रा नैहा तव्या ॥ ज ॥ पंचदिवसमंतरं रे ज

उपविशति॥ ततः प्रविशति कौशिकी॥ पार्वत्याः परिकर्मप्रकारं निर्दिशति॥ कौशिकी॥ उपविशति॥ हिम०॥ किमलंक
तावत्सा॥ कौ०॥ भगवन्कथयामि॥ सर्वं श्रूयतां॥ हि०॥ अवहितोस्मि कौशिकी॥ असमग्रभूषणायान्तनुतरकौशेयवास
धारिण्याः॥ आलितमंगमखिलं तैलेन सुगंधिना तस्याः॥ १०॥ हिम०॥ ततः कौशिकी॥ मणिपीठवर्तिनीं तां मंगलशंखे
पुमंत्रघोषेषु॥ अंभोभिरमरनद्याः सखिजनो विहितमज्जनं व्यतनोत्॥ ११॥ हि०॥ ततः॥ कौशिकी मंगलमज्जनवि
शदाकर्षरक्षोदपांडुरंक्षोम॥ साख्यलजलदधौ ताद्यौरिव शरदिंदुचंद्रिकोद्देशा॥ १२॥ हि०॥ ततः कौ०॥ चरणकम
लंतदीयं लाक्षाबाळातपेन संवालितं॥ अध्यास्तभंगमालावलिभिर्मणिरवचितनूपुरव्याजातू॥ १३॥ हि०॥ ततः कौ०
बर्धामणिमयकांचितस्याः परिणाहशालिनिनितंबे॥ पंक्तिरिव सारसानां स्फुरसरितः पुलिनमंडले॥ १४॥ हि०॥
ततः॥ कौ०॥ वरतरलापरिणद्धा कुचकेशे कुंकुमारुणे तस्याः सिंदुरिते करिपतेः कुक्षे नक्षत्रमालेव॥ १५॥ हिम०॥
ततः॥ कौ०॥ कमनीयतानिवासः कर्णस्तस्याः विचित्रमणिभूषः॥ सविधप्रसन्नरत्नशंखनिधिंदूरतरमकरो
त्॥ १६॥ हि०॥ ततः कौ०॥ मुक्ता ताटंकयुगं प्रति मुक्तं कपोलयोरस्याः मुखममलमिवानिषेवितुमागतम

मृतांशुविंबयुगं॥ १७॥ हि०॥ ततः॥ कौ०॥ आयामिनोस्तदक्ष्णोरंजनलेखाविधिंवितन्वस्याः पार्वत्याः प्रसाधिकायाः
प्रापदपांगंचिरेण विश्रम्भ॥ १८॥ हि०॥ ततः॥ कौ०॥ तस्याललाटसीमिचंदनपंकेन मेनया लिखितं॥ असितात
पत्रतिलकं रेजेनंगस्य दरितिछायं॥ १९॥ हि०॥ ततः॥ कौ०॥ आंगुल्यलंबमस्याः कुतलमंतर्विलीढमंदारं॥ संय
म्यचतुरबंधं सखिजनस्तिमितनेत्रमास्तचिरं॥ २०॥ हि०॥ ततः॥ कौ०॥ अंगभूषणानि करोभूषयति येष लोकि
कौवादः॥ अंगानिभूषणानां कामपि सपमामजीजनन्तस्याः॥ २१॥ हि०॥ यद्येव सम्यगलंकृता वत्सा तद्भव्याः
संनिधिविशेषेण नेपथ्ये॥ भ्राम्यं मंदरकुंदराहतिचलक्ष्मीरोदपूरोदरस्फूर्जद्विचिपरंपराकलकलप्रोचंउय
वैतंडिकः॥ निर्घोषैः कुलशैलगवर्गगुहारं प्राणिवाचालयनदिव्यः कश्चन दुदुभिः परत्वरः साटोपमाहन्य
ते॥ २२॥ सर्वे स संभ्रममाकर्णयन्ति॥ पुनर्नेपथ्ये॥ जंभारेण वपाश्वतः परिसरेणायाहिलक्ष्मीपतेवेधः स्वस्य
यनान्यधीष्टमुनयः प्रवृत्तरोद्गीमचंचंडाकविपिचामरे विधुनतं छत्रीभवाहीश्वरप्रेष्टारुहणाः प्रयां तु
पवनस्य दस्ममंदोदयः॥ २३॥ हि०॥ भगवान्नारदकोयंदेवानामिव कोत्माहलः श्रूयते॥ नारद॥ सकलज

गदुत्पत्तिरिति प्रलयेरुद्धुष्यमाणमहिमाचराचरगुरुस्तेजामाताचटुलं विवाहवेषमाख्याय सहदेवगणैरितएवा
 भिवर्तते ॥ अयंकलतत्पुरः सरदेवानां प्रोत्साहणाय ॥ तद्भवानर्घ्यपाणिः प्रत्युद्यातु भगवंतं दुंदु शीखरं ॥ ततः प्रावि
 शातिगृहीतविवाहोचितवेषः शंकरो देवलोकेश्वर ॥ शंकरः ॥ शाडिणं प्रति ॥ अमरावतीमतिक्रम्य शोभते पुरमि
 द्मैवधीप्रखं ॥ शाडि ॥ किंनपरिहीयते महीधरमहेंद्रानुमहेंद्रः ॥ हि० ॥ अर्घ्यपाणिरुपसर्पति ॥ शं० अवलोक्य ॥
 अभ्युद्वृत्तिमामचलाधिराजः ॥ तद्वाहनाद्वरुक्ष्यास्यामः तथाकरोति ॥ हि० ॥ अवार्मणानामपि दूरमक्षणाप्र
 कर्तृकाणां वचसामभूमिं ॥ जामातरं लब्धुममुंगिरिशं कियंति पुण्यानि मया कृतानि ॥ २४ ॥ इत्युपसर्पति ॥ शं०
 रविलोक्य ॥ अतिगुरुचरणक्रमैर्वितन्य नवनमितो नमिति खलामिवोर्वी ॥ विनयमुदिशं निवात्मभाजामय
 मुपसर्पति मामगाधिराजः ॥ २५ ॥ इत्यभिमुखमुपसर्पति ॥ हि० ॥ अर्घ्यमुपहरति ॥ शं० कर ॥ सप्रणामं परिगृह्णा
 ति ॥ हि० ॥ सलज्जमुखमवनमयति ॥ जामातरं पुरस्कृत्य हरिविरंचिमुखाः परिक्रामंति ॥ ब्र० ॥ हिमवन्कुत्रवे
 वाहिको वेदिः ॥ हि० ॥ इत इतो भगवंतः ॥ सर्वे उपसर्पति ॥ ब्र० ॥ हिमवन्प्रत्यासन्नो मुहूर्तस्तदाहूय तां दुहिता ॥

विंध्यो व्योमनिभानुमालपदवीजं पालशृंगावलिः साकं संप्रतिगंधमादनमुखैस्त्वां द्रष्टुमभ्यागतः ॥ ७ ॥ हिम० ॥ अथ कैलासः किं करोति ॥
 शिला० ॥ स्वाभिन्सखलु जामातृपक्षस्तु ते नैव सार्धमागमिष्यति ॥ हीमायुज्यते अथ विश्वावसुप्रभृतय आगता गंधर्वाः ॥ शिला० ॥
 आतोद्यपाणयः सर्वे गंधर्वाः साप्रसो गणाः ॥ उपवीणयितुं प्राप्ता मानयंतस्तवोत्सवं ॥ हि० ॥ आगताः किमस्मरः सः सार्धममरैः ॥
 शि० ॥ विद्युद्वलीवितानव्यतिवृत्तसुषमां व्योम्नि विस्तारयंत्यः कांस्यानीलोत्पलानां श्रियमिव नयने दिक्मुखे दर्शयंत्यः ॥
 ज्योस्तालक्ष्मीदिवापि स्मितरुचिर्विसरैर्विषगुता दयंत्यः सर्वाः स्वविरियोषाः समममरगणैरागता प्रीतयेनः ॥ ८ ॥ हिम०
 शिलापरयद्येवमंतः पुरंगत्वा ॥ भगवानुबुल्लुख्य धां कौशिकीं पुरस्कृत्य समागताभिरपतरोभिर्वत्सापार्वतीसम्यगलं
 क्रियतामिति अभिधत्ता ॥ अलं क्रियाप्रकारं च कौशिकिं समागत्य गुह्यमाचष्टां ॥ किंच ॥ आगतानां वधूनां गिरिणां सद्यु
 तये तत्र भवता संविधातव्यः सकललोकवस्तुसंभारः शिला ॥ यथादिष्टं स्वाभिना तथा सर्वसंपदायिष्यामीति निष्क्रान्तः ॥
 प्रविश्य नारदः ॥ प्राञ्जयाय दुपक्रांतं कार्यं गुरुदिवोक्तं अंतरायमातिक्रम्य तस्थिस्थिद्वयसांप्रतं ॥ ९ ॥ इति परिक्रम्या
 वलोक्य ॥ अयमध्यास्ते विवाहमंतपं हिमवानुत देनमुपसर्पामि ॥ हि० ॥ विलोक्य ॥ अयेनारदः ॥ अंजलिं वध्नाति
 ॥ नारदः ॥ हिमवन्तभ्युदयः खलु तत्र भवतः ॥ हिम० ॥ भवदुपाक्षिप्तस्य फलमिदं बीजस्य इत्यासनमुपनयति ॥ ना०

र्व्याः पाणि मवलंबस्व ॥ शंकरः तथाकरोति ॥ पार्वती ॥ पुलकोद्देदमभिनयति ॥ शं० आत्म० ॥ आप्तातिबालिकेयं पा
 निस्पर्शेनपुलकितावयवा ॥ अभिनववसंतसंगादविर्मुकुलेवबालचूतलता ॥ २७ ॥ ब्रम्हावधूवरौपावकुं प्रदक्षिणं बु
 रुतं ॥ उभौ तथाकुरुतः ॥ पार्वती शंकरमवलोकयति ॥ शंकरमवलोकयति ॥ पार्वती दृष्टिं परावर्तयति ॥ शंकर आत्म ॥
 अवलोकनायलोलादृष्टिरियं मृगदृशो निवृत्तिमती ॥ गत्वा प्रतिप्रवाहं राजति शंफरी निवर्तमानेव ॥ २८ ॥ ब० ॥
 पावर्त्याः पाणिना लाजां जलिकारति ॥ पा० ॥ धूमाक्रमेण वैकुण्ठं निरूपयति ॥ शं० ॥ आत्मा प्रसिन्नगंडफलकायतपत्रलेखं
 धूमाभिपंगगलितां जनपाटलाक्षं ॥ म्नायद्दंतं सकुसुमं मुखमायताक्ष्याः चित्ते ममार्पयति कामपिरागमुद्रां ॥ २९ ॥ ब्रम्हा ॥
 शंकरं प्रति पार्वत्याः पादकमलं पाणिभ्यां मश्मानमोरोपयतु भवान् ॥ शं० ॥ स्मयमानमुखवद्वर्णांतिष्ठति ॥ कुलपर्वतास्स सं
 रंभं ॥ भगवन्प्रमाणभूतेन पुराधसाय दुच्यते तदनुष्ठीयतां ॥ इत गणास्त संरंभं ॥ कुलपर्वताः कथमिव नित्यम्यते त्रिभुवननि
 यतानीललोहितः ॥ ब्र० ॥ सस्मितमुभयान्निवार्य ॥ सकलजननियामिकाख्यतः प्रमाणभूता श्रुतिरेव सम्यगित्थमभिद
 धाति ॥ तद्यथोक्तमनुष्ठीयतां ॥ शंकरकुंचिताभ्यां पाणिभ्यां पावर्त्याः पादकमलमश्मानमोरोपयति ॥ ब० ॥ कर्मशेषं समापयति ॥

शंकरः पार्वती च ॥ ब्रम्हाणं परिणमतः ॥ ब्र० ॥ हस्तमुद्यम्य ॥ सकलजगतां सवित्रोरनन्यमस्तुवां प्रेमभुवनभयभं दगक्षाभन
 तुकुमारोपितारकध्वंसी ॥ ३० ॥ इत्यादिपंचयुक्ते ॥ प्रविश्य ब्रह्मपुरं ध्वं ॥ २ ॥ अ० णो ० णसमसरीराणं अं ० णो ० णपरूढगाढपो
 माण ॥ जो ० णाणि सा अराणं तुम्हाणं होदु को विअणुराओ ॥ अन्योन्यसमशरीरयोरन्योन्यप्ररूढगाढप्रेमो ॥ ज्योत्स्नानिशा
 करयोर्युवयोर्भवतु कोप्यनुरागः ॥ इत्यादिक्षितारेणमाचरंती ॥ ना ॥ उत्थाय सां जलिवंधं ॥ भगवन्देवकार्यहेतोः कृतापराधं
 कंदर्पपुनः गृहीतवपुषं पदकमलसेवनं च भगवन् अनुगृहीतां ॥ शं० ॥ यथारोचते तथाभवतु ॥ ततः प्रविशति रतिवसंताभ्यां
 सह पूर्वकामाधिकविग्रहः कामः ॥ माधुर्यसौराभनुरंगितचापबाणः सरस्यः करं समवलंब्य शनैरनंगः ॥ सर्वे विस्मयं रूपयंति ॥ ३१
 सहर्षं ॥ पुण्यैरेव पुरातनैर्भगवता देवेन विश्वात्मना पुत्रीभिरिगुणावदातचरितापाणौ गृहीतामम ॥ देवानां च मनोरथः परिण
 तः प्राप्या नवयं वपुर्लोकानंदकरस्मरोपिनयनातिथ्यं विधत्ते पुनः ॥ समधिगतमनोरथानां न किमतः परं प्रार्थनीयं ॥ तत्रापि इदम
 स्तुभरदाक्यं ॥ पर्जन्यो वृष्टि मिष्टां प्रदिशतु जगतो भद्रं तं पादयित्रीं वत्सलैः प्ररूढैर्भवतु पुलकिता सर्वतोभूतधात्री ॥ वर्धतां वी
 तविष्ठाः स्फुरदुपकृतमः संपदः सज्जनानां नित्यानिंदो महेन्द्रो निरतिशयस्वरूपसयैक्यतां वः ॥ नाटकं समाप्तं ॥ श्रीशंकर ॥

इदं पुस्तकं दत्तात्रयेनालिखितं चेहरे सुपनामकेन ॥

पा० प० ना० अं० ५

२६

४४
४

इति

भट्टवाणप्रणीतम्

+

४४
४

॥ इति पार्वतीपरिणयनाटकं समाप्तिमगमत् ॥

+

शंकर
२६

हिम० ॥ नेपथ्याभिमुखं परिवृत्य ॥ वत्से इत इतः ॥ ततः प्रविशति जयाविजयाभ्यां सह पार्वती ॥ २॥ अज्जखुमेमणो
हरकप्प० दुमो फलं दसेइ ॥ अद्य खलु मे मनोरथ कल्पद्रुमः फलं दर्शयति ॥ जया ॥ सस्मितं ॥ हलापा० वरुण० ति
अंतुहपि असहीओ विअव अंजाआ ॥ हलापार्वती इत्यतः प्रियसरख्याविवावांजाता पार्वती सा सूर्यं ॥ हलाविज
एकिं एसाभणाइ ॥ हलाविजये किमेवाभणति ॥ विजया ॥ हलाप० वरुणसासरसाळावकुसळत्तणं दंसेदि ॥ हला
पार्वती एसासरसाळावकुसळत्तं दर्शयति ॥ इत्युपसर्पति ॥ ब्रम्हा ॥ शार्ङ्गिणं प्रति भगवन् सर्वदेवाः सहभूतग
णैर्यथारुढानमुपविशंतु ॥ सर्वे तथा कुर्वन्ति ॥ अस्मत्पक्षाः कुलपर्वताश्च कैलासे न समं वामपार्श्वमुपविशं
तु ॥ कुलपर्वतास्तथा कुर्वन्ति ॥ शंकरः ॥ पार्वतीं विलोक्य ॥ आत्म ॥ एषा विशेषरम्या विवाहवेषेण मोहनेन दृशां
प्रतिभाति मानसे मे मदनसहस्रगणिकल्पयंतीव ॥ २५ ॥ व० ॥ शंकरवध्या सहस्रां विवाहवेदिकायां प्राङ्मुखो
वर्तते ॥ शंकरः ॥ पार्वत्या सह उपविशति आत्मनंदितनयनचक्रोरानवनवलावण्यकौमुदी विसरा ॥ उल्क
लयती मनो मे सौषाजलधिं कलेवृचां दमसी ॥ २६ ॥ व० ॥ अग्निमुख समाधाय ॥ शंकरत्नदीयेन पाणिना पा